

No volia escriure aquest article: 'Cuba fa mal'

Sergi Picazo

No volia escriure aquest article. No vull parlar sobre Cuba. **De fet, durant anys, no volia anar a Cuba per no patir cap decepció.** Preferia quedar-me amb la postal del Che, els barbuts de la Sierra Maestra, les cançons de Silvio i les estrelles roges a la boina. Però crec que ara val la pena compartir idees, desencisos, utopies i mites mal curats. Després d'anys de debats eterns sobre la Revolució Cubana, molts periodistes crítics, activistes socials i gent esquerranosa de la meva generació, educats en l'antiglobalització, els ateneus llibertaris i el neozapatisme barceloní, no vèiem en els 50 anys de govern dels Castro el nostre referent. Vam decidir donar suport a Cuba sempre (perquè s'ho mereixia, i tant!), callar i mirar cap a una altra banda quan alguna cosa no funcionava. L'enemic era molt pitjor: l'imperialisme i capitalisme salvatge dels Estats Units de les guerres -del Vietnam a l'Iraq-, de la desigualtat econòmica i de la marginació de la població negra.

L'hegemonia liberal, de mercat lliure i democràcia representativa al món s'ha imposat des dels anys 90 sense cap adversari. Però... tenien un problema: Cuba. No entenen com carai pot ser que Cuba encara avui desperti simpaties en l'esquerra, fins i tot en versió socialdemòcrata, arreu del planeta. **Com pot ser que la Revolució Cubana -la dictadura cubana, diuen- desperti encara simpaties a gent com la consellera de Treball del govern de Junts pel Sí Dolors Bassa, el primer tinent d'alcaldia de Barcelona Gerardo Pisarello o la CUP?** Fins i tot el tants cops elogiat i tan estimat per tothom expresident de l'Uruguai José Mujica encara reivindica la figura de Castro: "Hay en Fidel, en él, en una parte importante del pueblo cubano una estatura de Quijote. Porque le tocó vivir un largo periodo de su historia desafiando a la primera potencia mundial, que la tenía en frente. No es trabajo sencillo, tener coraje, capacidad y resistencia, para enfrentar ese dilema"

2/ sense Fidel Castro no hauria sigut possible! cuba, fins la victòria sempre!,

— Dolors Bassa (@dolorsbassac) [November 27, 2016](#)

Alguna cosa passa que ells no poden entendre quan opinen sobre una història com la de Cuba. No ho entenen, no ho poden entendre. Cuba és una idea que construeix nous mons possibles. Cuba és un sentiment inexplicable. Cuba és un punt des d'on començar a caminar. Cuba és David contra Goliat. Cuba és una pedra a la sabata de l'Imperi. Cuba ha estat un maldecap per una desena de presidents dels Estats Units. Cuba és el símbol. Cuba va intentar construir un projecte d'igualtat, justícia i llibertat... i no la van deixar ser el que volia: des del Sud, en una illa, a poques milles dels Estats Units, i amenaçada sempre pel neocolonialisme i la doctrina imperialista ([esmena Platt](#), que donava llibertat per intervenir a Washington en els assumptes de l'illa). La revolució a la que no van deixar ser. **Però, ep!, això no vol dir que no haguem de ser crítics des de l'esquerra amb la falta de democràcia, de drets bàsics o de llibertat de premsa a Cuba.** Una part de l'esquerra no stalinista -i fins i tot de l'esquerra guevarista- ha estat des de fa dècades mooooolt crítica amb la Cuba de la 'real politik' i del Bloc Soviètic.

La meva generació no va poder viure la Cuba de la Revolució, la Sierra Maestra, Fidel, el Che, Camilo Cienfuegos, 'la toma de Santa Clara', la Juventud Rebelde, els metges cubans o les cançons de Silvio i Pablo. Quan nosaltres vam començar a mirar cap a Cuba ja havia caigut la Unió Soviètica i l'illa vivia en ple "Periodo Especial". No hi havia ni esperança en el futur. Avui això ha començat a

canviar. Però nosaltres vam viure íntensament els anys dels 'balseros' fugint cap a Miami, del Fidel homòfob i del 'final de la història' de **Fukuyama**. El cubà Ariel Díaz cantava a 'Ven a mi Cuba' sobre la Cuba que nosaltres vèiem: "La militancia, con la vagancia; la burocracia, mucha paciencia, la democracia no tiene gracia, con la consigna 'Siempre adelante'; la cola, el ministerio, el comité, no puedo ahora, estamos cuadrando, cambio de turno, vuelva mañana". Sentíem les cançons d'un cantautor cubà crític, però des de dins, de sota i de l'esquerra: **Frank Delgado**. Escolteu i mireu les fotografies, si us plau, d'aquesta cançó: 'Konchalovsky hace rato que no monta en Lada'.

Tot i això, ens vam enamorar de Cuba i de la Revolució. Sí, ho sento: 'Hasta la victoria, siempre!' (malgrat sigui de derrota en derrota).

L'activista social **Pau Llonch** provocava el debat al programa 'El Matí de Catalunya Ràdio' amb una reflexió de **Carlos Fernández Liria**: "Potser podríem preferir un Allende a un Fidel. Però el que han fet sempre amb els Allendes és matar-los. Preferim un Fidel viu a un Allende mort". Han matat sempre els que intentaven la via democràtica a Llatinoamèrica: Arbenz a Guatemala, Allende a Xile o la Unión Patriótica a Colòmbia. Van fer desaparèixer 30.000 militants d'esquerres a l'Argentina durant la dictadura entre 1976 i 1983. Van matar milers d'indígenes i guerrillers a Guatemala, El Salvador o Nicaragua durant la dècada dels 80. Stroessner, Pinochet o Duvalier van torturar i detenir milers de persones al Paraguai, Xile o Haití. La Comissió per la Veritat del Perú va admetre que entre 1980 i l'any 2000 van morir 70.000 peruans durant la guerra contra Sendero Luminoso. Citava **Santiago Alba Rico** tots aquests exemples per explicar allò de '[La pedagogía del millón de muertos](#)': "La "pedagogia del vot" capitalista, amb els seus milions de morts, ha pretès que els llatinoamericans supervivents acudissin a les urnes, quan això se'ls ha permès, sota l'amenaça oligàrquica d'aquesta alternativa terrible: el vot o la vida".

Quan tinc dubtes intento recórrer als meus 'clàssics'. Per dubtes sobre l'Amèrica Llatina llegeixo sempre el ja difunt **Eduardo Galeano**. El periodista i escriptor uruguaià, que sempre sempre va defensar la Revolució Cubana, va publicar un article que no va agradar gens el 18 d'abril de 2003, on criticava la condemna a pena de mort a uns presos polítics cubans. L'article es titulava '[Cuba duele](#)'. El va publicar La Jornada, diari d'esquerres de Mèxic. Ho reproduïxo:

"Las prisiones y los fusilamientos en Cuba son muy buenas noticias para el superpoder universal, que está loco de ganas de sacarse de la garganta esta porfiada espina. Son muy malas noticias, en cambio, noticias tristes que mucho duelen, para quienes creemos que es admirable la valentía de ese país chiquito y tan capaz de grandeza, pero también creemos que la libertad y la justicia marchan juntas o no marchan.

Tiempo de muy malas noticias: por si teníamos poco con la alevosa impunidad de la carnicería de Irak, el gobierno cubano comete estos actos que, como diría don **Carlos Quijano**, pecan contra la esperanza.

La revolución cubana nació para ser diferente. Sometida a un acoso imperial incesante, sobrevivió como pudo y no como quiso. Mucho se sacrificó ese pueblo, va-liente y generoso, para seguir estando de pie en un mundo lleno de agachados. Pero en el duro camino que recorrió en tantos años, la revolución ha ido perdiendo el viento de espontaneidad y de frescura que desde el principio la empujó. Lo digo con dolor. Cuba duele".

'Cuba duele'. Cuba fa mal.

Llums

Podria passar hores citant articles, estudis i informes neutrals internacionals de tota mena que elogien el sistema educatiu, sanitari, ambiental o d'igualtat econòmica cubà. Podria titular que Cuba està al lloc número 67 del món del rànquing de l'Índex de Desenvolupament Humà per sobre de Mèxic, Costa Rica, Veneçuela, Brasil i, òbviament, molt per sobre de tots els països del seu entorn al Carib.

Podria dir que la [Unesco](#) va assegurar que Cuba era l'únic país de l'Amèrica Llatina que havia complert amb els objectius del Fòrum Mundial de l'Educació, amb una escolarització primària del 100% i secundària del 99%. Té una despesa en educació del 13% del PIB. La despesa pública en educació de l'Estat espanyol és del 4,3%, segons dades del [Banc Mundial](#).

Podria dir que Cuba es va convertir l'any passat en l'únic país d'Amèrica Llatina i el Carib, sense cap problema de desnutrició infantil severa, d'acord amb l'informe del Fons de les Nacions Unides per a la Infància ([Unicef](#)).

O podria dir que Cuba és l'únic país del món amb un "desenvolupament sostenible". L'informe de l'organització ecologista [WWF](#) assegura que "Cuba ha arribat a un bon nivell de desenvolupament segons l'ONU gràcies al seu alt nivell d'alfabetització i una esperança de vida bastant alta, mentre que la seva 'petjada ecològica' no és gran en ser un país amb baix consum d'energia".

Podria dir que té el millor sistema de salut pública d'Amèrica Llatina. Ha format milers de metges. **Té més metges per habitant que els Estats Units.** La seva solidaritat internacional ha servit per exportar metges cubans arreu del planeta: des d'Angola fins a la Veneçuela bolivariana.

Per la majoria de governants d'esquerres del Sud, des de l'Àfrica fins a l'Amèrica Llatina, Cuba continua sent un referent com a model d'alliberament nacional, de sobirania front l'imperialisme i d'orgull de pertinença.

Ombres

Però podem dir que Cuba és un projecte social, polític i econòmic amb molts matisos. Molts grisos. L'historiador **Joan B. Culla**, a la tertúlia de Catalunya Ràdio, apuntava un dilema interessant sobre la Revolució Cubana no resolt: "El dilema entre la llibertat i la igualtat". És un debat interessant. Seria fantàstic poder pensar, repensar i tornar a pensar sobre Cuba des de l'esquerra sense haver de caure en els extrems ni haver de donar la raó als anticastristes més feixistes de Miami. L'activista **Pau Llonch**, a la mateixa tertúlia dirigida per **Mònica Terribas**, apuntava un altre filó profund: "Cuba, en un mar de dificultats, va fallar en la construcció d'una democràcia republicana: en la construcció de ciutadania. Té molts reptes encara. L'esquerra al segle passat va obviar qüestions importants per una República com la separació de poders o la llibertat de premsa. Però no es pot jutjar un país des de la superioritat moral europea. No podem donar lliçons des de la Unió Europea que posa i treu governs tecnòcrates".

A Cuba hi ha una absència total de pluripartidisme i antagonisme polític. Es fan eleccions, sí, i tenen sobirania i independència, sí. Però no es pot defensar un règim de partit únic si no el defensaries pel teu país. Tampoc, per tant, podem defensar el règim de partit únic disfressat de dos partits que són els Estats Units. Cuba és una dictadura, sí, fa mal reconèixer-ho, però no m'atreveixo a negar-ho. És veritat que el major creador de dictadures al món són els Estats Units mentre puguin fer bons negocis amb els sàtrapes d'Aràbia Saudita, mig Àfrica o la majoria de dictadures militars llatinoamericanes del segle XX.

A Cuba no hi ha ni un pessic de llibertat de premsa. Llegir el 'Granma' avui o veure el telenotícies de la televisió cubana farien caure de vergonya qualsevol persona revolucionària. També és veritat que la suposada llibertat de premsa a Europa i els Estats Units és llibertat per qui pot pagar-se un mitjà de comunicació. Diuen que l'escriptor Mark Twain va dir allò de: "Als Estats Units tenim tres coses precioses: llibertat d'expressió, llibertat de consciència i la prudència de mai practicar-les".

A Cuba, fins i tot, es va censurar la majoria de l'esquerra que no era comunista ortodoxa stalinista. El "desviacionisme" ideològic d'esquerres, acusats sovint de "petitburgesos", també va ser perseguit, castigat i aniquilat. Anarquistes, trotskistes, anti-stalinistes o socialdemòcrates van ser esborrats del debat polític a la Cuba de la Guerra Freda.

A Cuba, la situació econòmica no es pot dir que sigui ideal per a les classes populars. És millor que Haití, sí, i les xifres macroeconòmiques poden ser bones. Però alguna cosa falla. El monocultiu econòmic, del sucre, i la falta d'industrialització durant l'època del Bloc Soviètic va condemnar Cuba a haver de ser avui una illa dedicada al turisme i als serveis. El col·lapse econòmic que va venir després de la desaparició de la Unió Soviètica va despullar totes les ineficiències dels plans quinquennals. Com a mínim, és veritat tothom va tenir garantit el menjar, l'educació i l'habitatge. Fins i tot en el "Periodo Especial" dels anys 90. Fins i tot sota el bloqueig comercial dels Estats Units. Fins i tot davant centenars d'agressions, atacs -fins i tot terroristes- i plans de desestabilització organitzats per la CIA.

El socialisme realment existent del segle XX va concentrar-se en uns valors democràtics -'democràcia', és a dir, poder per al poble, sobirania popular, independència econòmica-, i va menystenir uns altres valors democràtics -les eleccions, la llibertat d'expressió, l'accés a la informació-. Els governs socialistes que van intentar combinar tots els valors de la democràcia, com deia el Llonch, van acabar assassinats a trets, expulsats a cops d'estat o reprimits massivament: des del Front Popular a l'Espanya republicana fins a **Patrice Lumumba** al Congo passant per Salvador Allende a Xile. Això continua passant avui mateix a l'Amèrica Llatina: una mà invisible ha acabat amb els governs progressistes -tampoc especialment revolucionaris- al **Brasil** -on ja no governa el Partit dels Treballadors de **Lula i Rousseff**, malgrat haver guanyat les eleccions-, a **Hondures** -on es van carregar el govern democràticament escollit de **Zelaya**- o al **Paraguai** -on l'oligarquia va acabar amb el president **Fernando Lugo**-.

Però, com recordava Galeano al seu text, referents socialistes com **Rosa Luxemburg** a l'Alemanya de principis de segle XX va apostar pels valors republicans, de llibertat i democràcia com a valors intrínsecament socialistes. "La llibertat només per als partidaris del govern, només per als membres d'un partit, per nombrosos que ells siguin, no és llibertat. La llibertat és sempre llibertat per al que pensa diferent". I també va dir: "Sense eleccions generals, sense una llibertat de premsa i una llibertat de reunió il·limitades, sense una lluita d'opinions lliures, la vida vegeta i es marceix en totes les institucions públiques, i la burocràcia arriba a ser l'únic element actiu". S'ha de dir que Luxemburg va ser també assassinada i llançada al riu suposadament per soldats alemanys l'any 1919.

No ho entenen, no ho poden entendre. Però... sí. Seguirem donant suport a la Revolució. Però espero que l'esquerra deixi de mirar cap a una altra banda quan alguna cosa no ens agradi de Cuba.

Perquè Cuba és una idea. Cuba és un sentiment. Cuba és un punt des d'on començar. Cuba és un lloc on agafar-se. Cuba és una utopia. Galeano deia que "la utopía está en el horizonte. Yo me acerco dos pasos y ella se aleja dos pasos. Camino diez pasos y el horizonte se corre diez pasos más allá. Por mucho que yo camine, nunca la alcanzaré. ¿Para que sirve la utopía? Para eso sirve, para caminar". Cuba, doncs, serveix: serveix per caminar.

Post scriptum: Sobre Cuba, Fidel Castro i la Revoluci3n Cubana, recomano llegir 'Y Dios entr3 en la Habana' de **Manuel V3zquez Montalb3n**. Un llibre imprescindible!